

BOEKBESPREKING.

Dr W. G. N. v. D. SLEEN: *Zweden en Lapland* (Het Nederlandsche Boekhuis. Tilburg. 272 p. p. Veel foto's en teekeningen, gekleurde overzichtskaart. Pr. ingen. f 2,90, geb. f 3,90.

Haast ieder jaar verblijft v. d. Sleen ons met het resultaat van zijn reis-studies. Ditmaal geldt het Zweden en Lapland, van Gothaburg in het Zuiden tot heel in het Noorden onder de Lappen. Zoo reist een modern, beschaafd, gestudeerd, avontuurlijk echtpaar. Natuurbeschouwing is hoofdzaak, maar historie, economie, volkenkunde, krijgen ook meer dan oppervlakkige aandacht. Een boeiend, blij-gestemd boek, vol verrassende informatie.

JAC. P. TH.

Ir EDM. NICOLAS: *Hormonen*. Voorwoord van Prof. Dr U. G. BIJLSMA. (Utrecht. Uitgeverij: Het Spectrum. 93 pp. Prijs f 0,90).

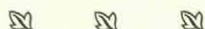
Een vlot en vermakelijk boekje, populair-wetenschappelijk in den besten zin des woords en bijzonder geschikt om Groot Publiek op de hoogte te brengen van „al die nieuwigheden” in de geneeskunde en de gezondheidsleer.

JAC. P. TH.

Dr. J. J. HOFF en C. G. HOFF-VERMEER, arts: *De Vitamines*. 5e vermeerderde druk. (Gorinchem, J. Noordduyn en Zn. 104 pp. ingen. f 1.—, geb. f 1.25.

Een beknopt, maar inhoudsrijk boekje over de aanvankelijk zoo geheimzinnig lijkende stoffen, die, zooals haast ieder thans weet, niet in ons voedsel mogen ontbreken.

JAC. P. TH.

VRAGEN EN KORTE MEDEDEELINGEN.

Vuilberging en Natuurschoon. *Oproep om medewerking.* Eenigen tijd geleden werd door het Koninklijk Instituut van Ingenieurs, in overleg met de Contact-Commissie in zake Natuurbescherming, een Studiecommissie geïnstalleerd, welke zich bezig zal houden met het vraagstuk van de vuilberging van gemeenten en particulieren, speciaal in verband met de belangen van natuur- en landschapschoon, welke hierbij doorgaans zeer nauw zijn betrokken. De Commissie stelt zich o.m. voor een overzicht samen te stellen van de gevallen, waarbij door vuilstorting natuurwetenschappelijk merkwaardige terreinen verloren gaan, plassen, waardevol uit een oogpunt van natuurschoon, voor vuilberging worden gebruikt, landschapschoon door onooglijke vuilnisbelten wordt aangetast, enz. Voor het verzamelen van de gegevens hiervoor zouden wij gaarne aller medewerking inroepen. Wij zouden het zeer op prijs stellen opgaven te mogen ontvangen van vuilstoringsgevallen, waarbij zich bovengenoemde bezwaren naar Uw meening doen gelden, met vermelding van de gemeente(n), waaruit het vuil afkomstig is en zoo mogelijk voorzien van een eenigszins nauwkeurige beschrijving van de ligging der stortplaats.

Het gaat hier dus uitsluitend om vuilstorting door gemeenten, bedrijven en particuliere instellingen en niet om de „natuurverontreiniging” door het wegwerpen van papieren, schillen en doozen. Zooals bekend, is ter bestrijding van dit laatste kwaad de „Bond tegen verontreiniging van Natuur en Stad” opgericht.

Prinsessegracht 23, 's-Gravenhage.

Ir W. G. VAN DER KLOOT,
Secretaris van de Studiecommissie in zake
Vuilberging.

Werk in het Oude Land. Men vraagt mij, of in het Oude Land van Texel ook nog „aardig en degelijk” biologisch werk te doen valt. Wel, stellig en zeker, minstens evenveel als in de Staatsnatuurmonumenten in de duinen.

Vooreerst de tuinwallen met hun flora en fauna. Je begint met een mooie spiksplinternieuwe tuinwal en gaat dan na hoe in enkele jaren de flora snel verandert en vrij spoedig tamelijk stabiel wordt. In verschillende deelen van het eiland gaat dit verschillend. Hoe komt het dat op sommige plaatsen het Engelsch gras zoo'n mooie eindtoestand oplevert, waar geen kwestie

meer is van „zilten bodem”? Let goed op de ligging ten opzichte van de heerschende winden. Hoe lang kan een tuinwal stand houden? De fauna wordt geleverd door de vegetatie en door de nestgelegenheid: allerlei rupsen en vlinders en hier en daar graafwespen, graafbijen, graafkevers. Vergeet ook niet de Zandkuil en vergelijk die eens met de beschrijving en de mooie teekeningen die ik er van gaf in Jaargang X van „De Levende Natuur”.

In sommige tuinwallen en oude dijkbrokken nestelen nog oeverwaluwten en tapuiten. Ook de betrekkingen tusschen schaaap en lam en tuinwal mogen wel eens bekeken worden.

Een tweede onderwerp is het vraagstuk van zoet, brak en zout water. In het hoge land en in het afstromingsgebied langs den duinrand hebben wij natuurlijk zoet water. Ook het water in de kolken van de weiden in het hoge land is zoet en zoet water vinden we ook ondergronds in de naaste omgeving van de Keileemheuvels. Vanouds beroemd zijn de Weezenputten aan den Hoogen Berg.

Maar langs de zeedijk is het water zout, soms zouter dan de zee zelf. Tusschen dit zoutwatergebied en het zoete water van de duinen en heuvels krijgen we nu water van allerhande brakkigheid.

Dit komt tot uiting in de plantengroei en nu zou het heel „aardig en degelijk” zijn om op een kaart van het oude land de grenzen te tekenen van een aantal planten die gevoelig zijn voor verschillende graden van ziltigheid van zoetwaterplanten als dotterbloem en zwanebloem af tot zeekraal toe. Met een dozijn plantensoorten krijgt ge reeds een heel mooi overzicht. Ge zult u niet beklagen in lente en zomer de Texelsche slootkanten en plassenoevers langs te loopen en verrassingen zullen niet uitblijven.

Dit zijn nu alvast twee werkstukjes. Ik weet er nog meer, allemaal dingen, die ik netjes en systematisch had behooren te doen in de vijftig jaren van mijn vriendschap met Texel.

JAC. P. TH.

Herfstkleuren in 1939. Het vorige jaar zijn de meeste boomsoorten opvallend lang groen gebleven. Eerst op 5 Nov. 1938 had toen te Amsterdam een algemeene geelkleuring van de bladeren plaats. Dit jaar begonnen de herfsttinten veel vroeger en het verloop is ook anders.

Doordat de boomen in het voorjaar bijzonder rijk in blad zijn gekomen en in het najaar niet door stormen zijn geschud, was de bladertooi der stadsboomen half October nog zeer dicht. Een uitzondering vormen de *lindeboomen*, die zeer vroeg met herfstverschijnselen zijn begonnen. Onder de *kastanjes* zijn er daarentegen, die zelfs op 22 October nog een meerderheid van groene bladeren hebben. Wat de *iepen* betreft kan het volgende worden vermeld:

Op 13 October begon een plotselinge en algemeene geelkleuring van de niet-gesnoeide gewone iepen (grachtboomen en langs den Amstel b.v.). De boomen, die min of meer kort geleden waren ingesnoeid bleven langer groen. De geelkleuring had daar geleidelijk in de volgende week plaats.

Op 22 October waren laatstbedoelde boomen nog gedeeltelijk groen. De verkleuring ging in die dagen slechts langzaam verder. Echter begon de soms krul-iep genoemde variëteit *monumentalis* ook reeds vrij veel gele bladeren te vertoonen, hetgeen meestal later in October geschiedt. *Populieren* waren op 15 October nog volkomen groen. Op 22 October begonnen zij te verkleuren.

De bedoeling van deze mededeeling is, belangstelling te wekken voor deze steeds wisselende phaenologische verschijnselen en tevens eenige gegevens te verschaffen, waardoor men een volgend jaar vergelijkingsmateriaal heeft.

(Mededeeling van de Ned. Phaenologische Vereeniging).

Het sprookje van de roode primula. In vrijwel alle genetische leerboeken wordt op het voetspoor van LOCK (1909) als voorbeeld van een typische modificatie het geval van *Primula* vermeld, waar het ene ras bij 20° en bij 30° C rood bloeit, het andere bij 20° C rood en bij 30° C wit. Dit gaf destijds aanleiding tot BAUR's definitie van erfelijkheid: gelijkheid in vermogen om op gelijke uitwendige omstandigheden op gelijke wijze te reageren.

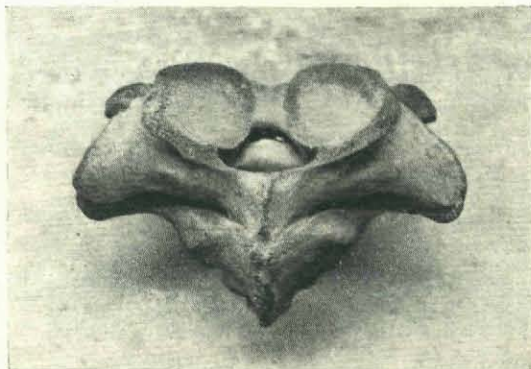
Jammer genoeg, blijkt nu het door LOCK vermelde geval niet voor te komen; van bevriende zijde werd mij gewezen op een uittaling van Dr. F. W. SANSOME (Manchester) in een boekbespreking in *Nature* (3 Sept. 1938): „It is unfortunate that the author repeats the fallacious story of the influence of temperature on red-flowered *Primula sinensis*; the red-flowered variety does not turn white at high temperatures as is generally supposed”. Deze uittaling was mij verleden jaar door verblijf in het buitenland ontgaan; een recente correspondentie met Dr. SANSOME, die ook het oordeel van de bekende *Primula*-onderzoekster Miss D. DE WINTON vroeg, bevestigde de bovengenoemde uittaling: in het John Innes Institution, waar *P. sinensis* door en door onderzocht is, is van een dergelijke temperatuur-invloed niets gebleken. Daardoor is de juistheid van LOCK's mededeeling wel zeer onwaarschijnlijk geworden; het is te betreuren

dat door Lock's overlijden in 1916 niet na te gaan is, aan welke bron hij dit gegeven ontleende.

In ieder geval schijnt het wel gewenscht, dit veel-geciteerde voorbeeld in het vervolg te vermijden; gelukkig doet het aan de verdienste van de bovengenoemde definitie van BAUR niets af.

M. J. SIRKS.

Herinnering aan de walvischvaart. Op 14 Juli '39 werd door den schelpenzuiger „Born-rif” van de firma Doeksen in de onmiddellijke nabijheid van de haven te West-Terschelling het origineel van nevenstaande afbeelding opgevischt en als olifantskop naar het plaatselijk museum „Het behouden-huis” gebracht. Dr. A. B. van Deirse deelt mij mede, dat het zonder twijfel de atlas met vergroeide halswervels van een Groenlandsche-walvisch, *Balaena mysticetus*, is en dus zeker de vermelding waard, omdat zich slechts een of twee van deze voorwerpen in ons land bevinden. Het voorwerp weegt ongeveer 13 kg terwijl de afmetingen $53 \times 38 \times 24$ zijn en is nagenoeg geheel gaaf. We mogen wel aannemen, dat het afkomstig is van een der oude walvischvaarders en verdient als zoodanig zeker een plaatsje in het Schellingermuseum.

Midsland.

G. W. JONGENS.

Handige gaaien. De eiken dragen dit jaar weer veel vrucht, tot vreugd van de talrijke Vlaamsche gaaien. Let er eens op, hoe ze in de vlucht de eikels plukken van de moeilijk te bereiken uiteinden van de takken, soms twee-drie achtereën. Ze slikken ze in tot in hun krop en brengen ze dan weg naar de winterbergplaats onder mos en rommel. Probeer eens te zien, over wat voor afstand ze hun prooi verslepen. Waarnemingen hieromtrent zijn zeer welkom. We hebben ze noodig om berekeningen op te zetten over de herbebossching van ons land na de laatste ijsbedekking.

JAC. P. TH.

Zanglijstermaniertjes. De wilde asperge zat dik in de bessen. Die in de buurt van de hoofdstengels en de stevige zijtakken waren al dra door de zanglijsters verorberd, maar ze konden de besjes aan de fijnere eindtakjes niet bereiken. Maar nu gingen de vogels op den grond staan, namen een besje goed in 't oog, deden een sprongetje, gesteund door vleugelslag hapten toe en drie keer op de tien hadden ze ook beet.

Ook zaten ze altijd te scharrelen in meidoorn en rozen, die hun vruchten al lang kwijt waren. Even stil zitten en dan rondkijken, rondkijken en eindelijk een sprongetje en een hap. Slakjes! Daar was het hun om te doen.

Toen heb ik een aantal Aaronskelkstengels dik met roode vruchten in den tuin uitgesteld. Maar daar talen ze niet naar. Weken lang blijven de mooie roode vruchten onaangetast. Wie eet ze dan toch?

T.

Ringslangen. In D. L. N. van October j.l. komt een stukje voor, waarin iemand zijn terrariumbevindingen inzake ringslangen besluit met de vraag: „Komt het meer voor, dat slangen elkander opeten?” Ik meen die vraag bevestigend te kunnen beantwoorden. Ik herinner mij niet lang geleden bij mijn dierenlectuur ergens (ik kan mij helaas niet meer bezinnen waar) gelezen te hebben van een veel grootere slang, die een levende collega verslond van het staarteinde af. Er was zelfs een photo aan toegevoegd, waarop die laatste, die n.b. zelf een kikker aan 't verslinden was, reeds voor bijna de helft in den muil van zijn hongerigen soortgenoot was verdwenen. In de gansche levende natuur heerscht nu eenmaal een eindelooze meedogenlooze en moorddadigen strijd om 't bestaan, veel grooter dan men zich dat gewoonlijk voorstelt.

W. F.

Kikkers enquête (Gestreepte pad). Naar aanleiding van het artikel „Over Padden” van Ch. J. S. Locher in het Septembernummer kan ik mededelen, dat ik de gestreepte pad (*Bufo calamita*) vaak gevonden heb in N. Drente in de omgeving van Roden en Norg. Het dier komt hier uitsluitend voor op de grote heidevelden, gewoonlijk onder losse heiplaggen, stenen, mos, enz.